

Tevazu Ölçeği Geliştirme Çalışması* ** Humility Scale Development Study

Baki BÜYÜKSEVİNDİK¹, Şerife IŞIK²

¹Bayburt Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık.
Ana bilim Dalı. baki.sevindik@gmail.com

²Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Ana
Bilim Dalı. serife7403@gmail.com

Makalenin Geliş Tarihi: 31.05.2019

Yayına Kabul Tarihi: 01.08.2019

ÖZ

Bu çalışmada tevazu karakter gücünü ölçmeye yönelik bir ölçme aracı geliştirilmiştir. İlk olarak 167 üniversite öğrencisi üzerinde tevazuyla ilgili nitel çalışma yapılmıştır. Daha sonra nitel çalışma bulguları ve ilgili alanyazın ışığında madde havuzu oluşturulmuş, alan ve dil uzmanlarının görüş ve önerileri dikkate alınıp gerekli düzeltmelerde bulunularak pilot uygulama gerçekleştirilmiştir. Tevazu Ölçeği'nin madde analizini yapabilmek ve faktör yapısını ortaya çıkarmak için 373 öğrenciden toplanan verilerle açımlayıcı faktör analizi yapılmıştır. Faktör analizi sonucunda ölçeğin tek faktörlü olmasına karar verilmiş ve faktör yapısını doğrulamak için 302 öğrenciden toplanan verilerle doğrulayıcı faktör analizi yapılmıştır. Ölçeğin ölçüte dayalı geçerliği için "Benlik Saygısı Envanteri", "Sosyal İstenirlik Ölçeği", "Narsistik Kişilik Envanteri" ve "Beck Depresyon Envanteri" kullanılmıştır. Tevazu Ölçeği'nin güvenilirlik çalışması için iç tutarlılık katsayısı ve test-tekrar test yönteminden yararlanılmıştır. Yapılan analizler sonucunda dokuz maddeden oluşan ve 5'li likert tipi derecelendirmeye sahip Tevazu Ölçeği elde edilmiştir. Sonuçlar ilgili alan yazın çerçevesinde tartışılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Geçerlik ve güvenilirlik, Karakter gücü, Ölçek geliştirme, Tevazu, Üniversite öğrencileri.

ABSTRACT

In this study, measuring instrument was developed to measure the strength of character humility. A qualitative research on humility was first made on 167 university students. Subsequently, pilot study was carried out after establishing a substance pool in the light of qualitative study findings and related field literature, taking the opinions and recommendations of field and language experts

*Bu çalışma, birinci yazarın ikinci yazar tarafından danışmanlığı yapılan yayınlanmamış yüksek lisans tezinden üretilmiştir. Araştırmanın nitel kısmı I. Uluslararası Bilim ve Eğitim Kongresi'nde sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

** **Alıntı:** Büyüksevindik, B. Ve Işık, Ş. (2019). Tevazu ölçeği geliştirme çalışması. *Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 39(3), 1453-1485.

into consideration and making necessary corrections. In order to analyze the items of the Humility Scale and to reveal the factor structure, exploratory factor analysis was conducted through the collected data from 373 students. As a result of the factor analysis, it was decided that the scale was one-factor and in order to confirm the factor structure, confirmatory factor analysis was performed through the collected data from 302 students. Self-Esteem Inventory, Social Desirability Scale, Narcissistic Personality Inventory, and Beck Depression Inventory were used for the criterion-related validity of the scale. The internal consistency coefficient and the retest method were used for the reliability study of The Humility Scale. As a result of the analysis made, 5-point likert type Humility Scale, which consists of 9 items, was obtained. The results were discussed in the context of the literature and some suggestions were made

Keywords: Humility, Scale development, Strength of character, Validity and reliability, University students

GİRİŞ

İnsan psikolojisinde negatif olana ve patolojiye odaklanmak yerine güçlü yönlerine ve erdemli davranışlara, pozitif duygulara ve yaşantılara hatta fiziksel sağlıkta bile pozitif kavramların etkisinin incelenmesi üzerinde durulmuş ve böylelikle pozitif psikoloji alanı ve pozitif psikoterapi gelişim göstermiştir (Gable ve Haidt, 2005; Linley, Joseph, Harrington ve Wood, 2006). Pozitif psikoloji, hayatı en çok yaşanmaya değer kılan şey hakkında teori ve uygulama için bir çatı kavramdır (Seligman ve Csikszentmihalyi, 2000). Karakter güçleri ve yaşam doyumu gibi olumlu deneyimler, pozitif psikolojinin temel konuları arasındadır (McCullough ve Snyder, 2000; Seligman, 2002). Karakter gücü, düşüncelere, duygulara ve davranışlara yansıyan olumlu özellikler olarak tanımlanabilir. Karakter güçleri kişilerde çeşitli düzeylerde bulunabilir ve bireysel farklılıklar göz önünde bulundurularak ölçülebilir (Bok, 1995; Schwartz, 1994; Wright, 1994). Pozitif özellikleri belirlemeye yönelik ilk adım olarak eylemlerdeki erdemler ve karakter güçlerinin sınıflandırılması; “The Values in Action (VIA) Classification of Strengths” yapılmıştır (Peterson ve Seligman, 2004). Bu sınıflandırmada ölçülü olmak erdemi kümesindeki karakter güçlerinden birisi de tevazudur. Tevazu, pozitif psikolojide henüz yeni çalışmaya başlanmış bir kavram olup konu ile ilgili çok fazla araştırma bulunmamaktadır.

Psikoloji alanında tevazu ile ilgili ilk araştırmaları yapan Tangney'e (2002) göre, tevazu kavramı üzerinde henüz yeni çalışılmaya başlanmasının ve psikoloji biliminde ihmal edilmesinin iki nedeni vardır. Birincisi çoğu kişinin anlayışına göre tevezunun dini bir değer olarak görülmesidir; ikinci neden ise tevezunun iyi belirlenmiş ölçüm aracının olmayışdır. Türk Dil Kurumu'nun (2011) yaptığı tanımlamaya göre tevazu kelimesi, alçak gönüllü, kendi değerini olduğundan aşağı gösteren, başkalarını küçük görmeyen, büyülenmeyen (kimse), mütevazı, olarak tanımlanırken; alçak gönüllülük olarak da ele alınmıştır. Bunun yanı sıra tevazu sahibi olmayı ya da alçak gönüllülüğü ifade eden mütevazı kelimesi ise, alçak gönüllü ve gösterişsiz, iddiasız olarak tanımlanmaktadır. Yani buradan anlaşılmalıdır ki alçak gönüllülük ve tevazu kelimeleri birbirinin yerine kullanılabilir. Bu çalışmada, tevazu sözcüğü tercih edilmiş ve Türkçede alçak gönüllülük, İngilizce'de ise humility ve modesty başta olmak üzere tevezuyu ve alçak gönüllülüğü ifade eden tüm sözcükleri karşılaması için kullanılmıştır. Tevazu sahibi kişinin, yeteneklerini ve başarılarını doğru olarak değerlendirmesi beklenir. Aynı zamanda hatalarını ve kusurlarını, bilgi eksikliklerini ve sınırlı yanlarını kabul etmesi gereklidir. Bununla birlikte yeni fikirlere ve kendisine çelişkili gelen düşüncelere açık olması ve yeteneklerini ve başarılarını bir perspektifte tutarak kendisinin dünyadaki yeri hakkında fikir sahibi olmasını içermektedir. Tevazu sahibi bireyler, göreceli olarak kendine daha az odaklı olup daha büyük bir evrenin parçası olduğunu kabul edebildikleri gibi insanların ve nesnelerin dünyaya katkıda bulunabileceği birçok farklı yol olduğunu kabul ederek herkesin/ herşeyin değerini takdir edebilirler (Tangney, 2000). Elliott'a göre (2010) tevezunun dört bileşeni vardır. Bunlar, açıklık, kendine daha az odaklanma, tevazu içerisinde kendini değerlendirme ve diğerlerine odaklanma alt boyutudur. Açıklık alt boyutu; kişinin yeni fikirlere, çelişkili bilgilere açık olmasını ve kendi hatalarını kabul etmesini içerir. Kendine daha az odaklanma alt boyutu; nispeten kendine düşük odaklanmayı, kendini fazla düşünmemeyi, büyük evren karşısında kendi yerini ve sınırlarını belirleme anlayışını gerektirir. Tevazu içerisinde kendini değerlendirme alt boyutu; kişinin yeteneklerini ve başarılarını gösterişsiz bir şekilde değerlendirmesi ve onları bir bütün içerisinde tutabilmesi daha açık bir ifadeyle tevazu sahibi kişilerin, bazı alanlarda kendilerinin diğerlerinden önde olduklarını kabul ettikleri gibi, diğer bazı

alanlarda ise diğerlerinin kendinden önde olduğunu kabul etme anlayışıdır. Son olarak, başkalarının çoğunluğun iyiliğine katkıda buldukları pek çok farklı yolu takdir etme anlayışını içeren diğerlerine odaklanma alt boyutudur. Bu tanımlamalar ve açıklamalar dikkate alındığında soyut bir kavram olan tevazunun ne olduğunun ve neyi içerdiğinin değerlendirilmesi güçleşmektedir. Hem tanımlamaların yeterince açık olmaması hem de tevazuyu ölçebilecek kültüre duyarlı ölçme aracının olmaması kavramı daha da anlaşılabilir hale getirmektedir.

Tangney'e (2000, 2002) göre, tevazuyu değerlendirmeye yönelik girişimler diğer kavramları ölçmeye göre daha zor bir eylemdir; tevazuyla ilgili basit öz-değerlendirme envanterleri oluşturma çabaları genellikle iç tutarlılığı düşük ölçümler ortaya koymuştur. Bu nedenle kapsamlı, iyi araştırılarak oluşturulmuş, bu konuyla ilişkili bireysel ve toplumsal özellikler dikkate alınarak geliştirilmiş ölçme araçlarının olması gerekmektedir. Alan yazın incelendiğinde Türkiye'de tevazu ile ilgili geliştirilmiş bir ölçeğe rastlanılmamıştır. Kavramla ilgili olarak Elliott (2010) tarafından geliştirilen "Humility Scale"; Sarıçam, Akın, Gediksiz ve Akın (2012) tarafından "Alçakgönüllülük Ölçeği" olarak Türkçeye uyarlanmıştır. Ayrıca Saygın (2014) çalışmasında; Bollinger, Kopp, Hill ve Williams (2006) tarafından geliştirilen "Dispositional Humility Scale" ölçeğini Türkçe'ye "Tevazu Ölçeği" olarak uyarlamıştır. Tevazu kavramı incelenirken din olgusu ve toplumdan topluma çok farklı anlayışları içeren kültür ögesi göz önünde bulundurulmalı ve yapılan çalışmaların bu etkenlerden bağımsız olmadığı düşünülmelidir. Peterson ve Seligman (2004), tevazunun ölçme yöntemlerini şu şekilde sıralamışlardır:

1. Kişinin kendine ait soruları kendisinin cevap verdiği anketler kullanmak.
2. Senaryo (tasarı) olayları veya durumları içeren metotlar kullanılarak kişinin mütevazı duruşuna bakmak.
3. Düşük tevazunun göstergeleri olan narsisizm, gösteriş yapmak, kendini yüceltmek ve kendini savunmak ya da reklamını yapmak gibi kavramlarla ilişkilendirerek açıklamak.

4. Ego tehdidine karşı verilen psikolojik cevapları incelemek.
5. İnsanların ego tehdidini içeren olaylarda, kişilerin durumla ilgili hedeflerini açıklatarak sesli düşünme yöntemlerini kullanmak.
6. Diğerlerinin kendisini tevazu yönünden değerlendirmesini isteyerek bunları birbiri içinde karşılaştırmak.
7. Kişinin, tevazu düzeyine yönelik, kendi değerlendirmesini ve diğerlerinin kendisini değerlendirmelerini karşılaştırmak.

Ayrıca tevazu istenen ve yüceltilen bir erdem olarak görüldüğü için sosyal istenirlikten etkilenmesi muhtemel olan ve ölçülmesi güç bir kavramdır (Landrum' dan aktaran Peterson ve Seligman, 2004). Bu araştırmanın amacı tevazu kavramının karmaşık yapısını ortaya koymak ve genç yetişkinlerin tevazu düzeylerini belirlemeye yarayan bir ölçme aracı geliştirmektir.

YÖNTEM

Bu çalışma tevazu kavramının yapısını ortaya koymayı ve bu kavramın ölçülmesine yönelik bir ölçme aracı geliştirmeyi amaçlayan çalışmadır. Ölçek geliştirme, ölçülmesi hedeflenen özelliğe ilişkin olarak bireyi yalnızca ilgili özellik ile ilgili olarak etkileyecek uyarıcılar takımını ve bu uyarıcılara uygun tepki kategorilerini oluşturma sürecidir (Erkuş, 2016, s. 25). Bu amaca yönelik olarak araştırmada ölçek geliştirme süreci basamaklarına uygun olarak çalışmalar yürütülmüştür.

Çalışma Grubu

Ölçek geliştirme sürecinde; nitel çalışmanın yapılması, açıklayıcı faktör analizi (AFA) ve doğrulayıcı faktör analizinin (DFA) her birisi için üç ayrı çalışma grubundan veri toplanmıştır. Araştırmada kolaylıkla bulunabilen örnekleme yöntemi rahat, pratik ve zamandan tasarruf sağladığı için (Erkuş, 2013, s.122) tercih edilmiştir. Nitel çalışma için Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesinde 2016-2017 Bahar döneminde çeşitli programlarda öğrenim gören öğrencilerden, AFA için Gazi Üniversitesinin 2017-2018

Güz döneminde öğrenim öğrencilerden, DFA içinse Bayburt Üniversitesi Eğitim Fakültesinde 2017-2018 Bahar döneminde öğrenim gören öğrencilerden veri toplanmıştır. Üç ayrı çalışma grubuna ait bilgiler Tablo 1, Tablo 2 ve Tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 1. Nitel Çalışma İçin Veri Toplanan Grubun Demografik Özellikleri

Özellik		N	%
Cinsiyet	Kadın	100	59.9
	Erkek	67	40.1
Öğrenim görülen program	Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık	45	27.0
	İlköğretim Matematik Öğretmenliği	41	24.5
	Sosyal Bilgiler Öğretmenliği	32	19.2
	Görme Engelliler Öğretmenliği	28	16.8
	Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Öğretmenliği	21	12.5
Sınıf	I. Sınıf	29	17.4
	II. Sınıf	43	25.7
	III. Sınıf	61	36.6
	IV. Sınıf	34	20.3
Yaş	18-20	55	32.9
	21-23	87	52.1
	24-27	17	10.2
	28 ve üzeri	8	4.8

Tablo 1 incelendiğinde, çalışma grubunun 100'ü kadın (%59.9) ve 67'si erkek (%40.1) toplam 167 kişiden oluştuğu görülmektedir. Katılımcılardan 45'i (%27) rehberlik ve psikolojik danışmanlık, 41'i (%24.5) ilköğretim matematik öğretmenliği, 32'si (%19.2) sosyal bilgiler öğretmenliği, 28'i (%16.8) görme engelliler öğretmenliği ve 21'i (%12.5) bilgisayar ve öğretim teknolojileri öğretmenliği programında öğrenim görmektedir. Sınıf dağılımı incelendiğinde ise katılımcılardan 29'u (%17.4) 1. sınıfta, 43'ü (%25.7) 2. sınıfta, 61'i (%36.6) 3. sınıfta ve 34'ü (%20.3) 4. Sınıfta öğrenim görmektedir.

Tablo 2. AFA İçin Veri Toplanan Çalışma Grubunun Demografik Özellikleri

Özellik		N	%
Cinsiyet	Kadın	270	72.4
	Erkek	103	27.6
Öğrenim görülen program	Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık	139	37.3
	Antrenörlük Bölümü	40	10.7
	Fen Bilgisi Öğretmenliği	33	8.8
	Resim Öğretmenliği	20	5.4
	Almanca Öğretmenliği	21	5.6
	Arapça Öğretmenliği	20	5.4
	İngilizce Öğretmenliği	19	5.1
	Görme Engelliler Öğretmenliği	23	6.2
	Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Öğretmenliği	13	3.5
	Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü	25	6.7
	Biyoloji Bölümü	11	2.9
	Sosyoloji Bölümü	4	1.1
	Tarih Bölümü	5	1.3
Sınıf	I. Sınıf	36	9.7
	II. Sınıf	73	19.6
	III. Sınıf	118	31.6
	IV. Sınıf	146	39.1
Yaş	18-20	149	40.0
	21-23	191	51.2
	24-27	27	7.2
	28 ve üzeri	6	1.6

Tablo 2 incelendiğinde, çalışma grubunun 270'i kadın (%72.4), 103'ü erkek (%27.6) toplam 373 kişiden oluştuğu görülmektedir. Katılımcıların 139'u (%37.3) rehberlik ve psikolojik danışmanlık, 40'ı (%10.7) antrenörlük, 33'ü (%8.8) fen bilgisi öğretmenliği, 25'i (%6.7) Türk Dili Tablo 2 incelendiğinde, çalışma grubunun 270'i kadın (%72.4) ve 103'ü erkek (%27.6) toplam 373 kişiden oluştuğu görülmektedir. Katılımcıların 139'u (%37.3) rehberlik ve psikolojik danışmanlık, 40'ı (%10.7) antrenörlük, 33'ü (%8.8) fen bilgisi öğretmenliği, 25'i (%6.7) Türk Dili ve Edebiyatı bölümü, 23'ü (%6.2) görme engelliler öğretmenliği, 21'i (%5.6) Almanca Öğretmenliği, 20'si (%5.4) resim öğretmenliği, 20'si (%5.4) Arapça Öğretmenliği, 19'u (%5.1) İngilizce Öğretmenliği, 13'ü (%3.5) bilgisayar ve öğretim teknolojileri öğretmenliği, 11'i (%2.9) biyoloji

bölümü, 5'i (%1.3) tarih bölümü ve 4'ü (%1.1) sosyoloji programında öğrenim görmektedir. Sınıf dağılımı incelendiğinde ise katılımcılardan 36'sı (%9.7) 1. sınıfta, 73'ü (%19.6) 2. sınıfta, 118'i (%31.6) 3. sınıfta ve 146'sı (%39.1) 4. sınıfta öğrenim görmektedir.

Tablo 3. DFA İçin Veri Toplanan Çalışma Grubunun Demografik Özellikleri

Özellik		N	%
Cinsiyet	Kadın	200	66.2
	Erkek	102	33.8
Öğrenim görülen program	Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık	69	22.9
	Fen Bilgisi Öğretmenliği	68	22.5
	İngilizce Öğretmenliği	51	16.9
	İlköğretim Matematik Öğretmenliği	82	27.1
	Sosyal Bilgiler Öğretmenliği	32	10.6
Sınıf	I. Sınıf	59	19.5
	II. Sınıf	24	8.0
	III. Sınıf	172	57.0
	IV. Sınıf	47	15.5
Yaş	18-20	84	27.8
	21-23	194	64.2
	24-27	18	6.0
	28 ve üzeri	6	2.0

Tablo 3 incelendiğinde, çalışma grubunun 200'ü (%66.2) kadın ve 102'si (%33.8) erkek toplam 302 kişiden oluştuğu görülmektedir. Katılımcıların 69'u (%22.9) rehberlik ve psikolojik danışmanlık, 68'i (%22.5) fen bilgisi öğretmenliği, 51'i (%16.9) İngilizce Öğretmenliği, 82'si (%27.1) ilköğretim matematik öğretmenliği ve 32'si (%10,6) sosyal bilgiler öğretmenliği programında öğrenim görmektedir. Sınıf dağılımı incelendiğinde ise katılımcılardan 59'u (%19.5) 1. sınıfta, 24'ü (%8) 2. sınıfta, 172'si (%57) 3. sınıfta ve 47'si (%15.5) 4. sınıfta öğrenim görmektedir.

Ölçek Geliştirme Süreci

Ölçek geliştirme süreci ile ilgili bilgilerin yer aldığı kaynakların incelenmesinin ardından araştırmacı tarafından ölçek geliştirme sürecine ilişkin birtakım basamaklar belirlenmiştir (DeVellis, 2003; Erkuş, 2016; Seçer, 2015; Tavşancıl, 2010; Totan, 2017). Bu basamaklar özetle; alan yazın taraması, madde yazımı için nitel çalışmanın yapılması, madde yazımı

ve uzman görüşlerinin alınması, deneme formunun oluşturulması, pilot uygulamanın gerçekleştirilmesi, ölçek takımının oluşturulması ve AFA için veri toplanması, bazı ölçek maddelerinin atılmasıyla DFA için yeni veri toplanması, verilerin analizi, nihai ölçek formunun oluşturulması şeklindedir. Nitel çalışma dahilinde öğrencilerden tevazuyu tanımlamaları ve metafor oluşturmaları istenmiştir. Alan yazın taraması, nitel çalışmanın bulguları ve tevazu ile ilgili var olan ölçeklerin incelenmesinin sonucunda ulaşılan tevazu kavramının boyutları, bu boyutların tanım ölçütleri, göstergeleri ve bu göstergelere göre yazılan ölçek maddeleri Tablo 4, Tablo 5, Tablo 6 ve Tablo 7' de verilmiştir.

Tablo 4. Açıklık Alt Boyutu

Boyut	Kaynak	Tanım Ölçütleri ve Göstergeler	Göstergeye İlişkin Maddeler
Açıklık	1. Nitel çalışmanın sonuçları 2. Elliott, 2010 3. Sarıçam, Akın, Gediksiz ve Akın, 2013 4. Peterson ve Seligman, 2004 5. Saygın, 2014 6. Tangney, 2000; 2002 7. Quiros, 2006	Kendi hatalarını kabul etme Yeni fikirlere ve tavsiyeye açık olmak Kişiye çelişik olan düşüncelere açık olması Bilgi eksikliklerini kabul etme	M1, M5, M10, M14, M18, M23, M27, M30, M34, M39

Tablo 5. Kendine Daha Az Odaklanma Alt Boyutu

Boyut	Kaynak	Tanım Ölçütleri ve Göstergeler	Göstergeye İlişkin Maddeler
Kendine Daha Az Odaklanma	1. Nitel çalışmanın sonuçları	Nispeten düşük öz-odaklanma	M2, M6, M11, M15,
	2. Elliott, 2010	Kendini fazla düşünmeme	M19, M24, M28, M31,
	3. Quiros, 2006	Büyük evren karşısında kendi yerinin farkında olmak	M36
	4. Sarıçam, Akın, Gediksiz ve Akın, 2013	Küçük yerinin farkında olmak	
	5. Tangney, 2000; 2002	Kendini övmemek	
	6. Peterson ve Seligman, 2004	Kibirlenmemek	
	7. Exline ve Geyer, 2004		

Tablo 6. Tevazu İçerisinde Kendini Değerlendirme Alt Boyutu

Boyut	Kaynak	Tanım Ölçütleri ve Göstergeler	Göstergeye İlişkin Maddeler
Tevazu İçerisinde Kendini Değerlendirme	1. Nitel çalışmanın sonuçları	Kişinin yeteneklerini ve başarılarını gösterişsiz bir şekilde değerlendirmesi	M3, M7, M12, M16, M20, M25, M32, M37
	2. Elliott, 2010		
	3. Quiros, 2006		
	4. Sarıçam, Akın, Gediksiz ve Akın, 2013	Bireylerin, pozitif ve negatif özelliklerini bir bütün içerisinde ele alabilmesi	
	5. Peterson ve Seligman, 2004	Kişinin kendini tanıması, bilmesi	
	6. Exline ve Geyer, 2004	Başarılı durumlarda kibirlenmemek	
	7. Saygın, 2014		

Tablo 7. Diğerlerine Odaklanma Alt Boyutu

Boyut	Kaynak	Tanım Ölçütleri ve Göstergeler	Göstergeye İlişkin Maddeler
Diğerlerine Odaklanma	1. Nitel çalışmanın sonuçları 2. Elliott, 2010 3. Sarıçam, Akın, Gediksiz ve Akın, 2013 4. Peterson ve Seligman, 2004 5. Tangney, 2000; 2002 6. Quiros, 2006 7. Exline ve Geyer, 2004 8. Worthington, 2007	Başkalarının, çoğunluğun iyiliğine katkıda buldukları pek çok farklı yolu takdir edebilmesi Kişilerin karşılık ya da menfaat beklemeden başkalarına yardım ya da fedakarlık edebilmesi Farklılıklara hoşgörülle yaklaşmak Herşeyin değerini kendi ölçüsünde değerlendirmek İnsanların ve şeylerin dünyaya katkıda bulunabileceği birçok farklı yolun takdir edilmesi	M4, M8, M13, M17, M21, M26, M29, M33, M38, M40

“Tevazu Ölçeği” için 55 maddelik havuz oluşturularak altı alan uzmanından değerlendirme formu şeklinde oluşturulan ölçek maddeleri ve derecelendirmesi hakkında görüşleri ve önerileri talep edilmiştir. Her bir ölçek maddesi için 1’den 5’e kadar puan verilmesi istenmiş ayrıca önerilerini belirtmeleri için de boş alan bırakılmıştır. Tüm uzmanların görüşlerinin değerlendirilerek düşük puan alan maddeler atılarak ve uzmanların önerileri dikkate alınarak 37 maddelik ölçek formunun uygulanmasına karar verilmiştir. Tevazu Ölçeği’nin Türkçe dil yeterliliğinin sağlanması ve eksiklerinin giderilmesi için ise ölçek maddelerinin anlam ve dilbilgisi açısından değerlendirilmesini içeren bir form hazırlanmış ve bir Türkçe dil uzmanı tarafından ölçek maddelerinin değerlendirilmesi bu form üzerinden sağlanmıştır. Tevazu ölçeğinin derecelendirmesi için ise hem alan uzmanlarının görüşü hem de psikometri alanında bir uzmanın görüş ve önerileri alınarak 5’li likert tipi derecelendirme olmasına (1=Kesinlikle Katılmıyorum,

2=Katılmıyorum, 3=Kararsızım, 4=Katılıyorum, 5=Kesinlikle Katılıyorum) karar verilmiştir. Tevazu Ölçeği'nin katılımcı görüşünü alabilmek için, Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesinin çeşitli bölümlerinde öğrenim gören 59 öğrencinin katılımıyla 37 ölçek maddesinin anlaşılıp anlaşılmadığı, anlaşılmıyor ise nedeniyle birlikte ifade edilebileceği değerlendirme formu uygulanmıştır. Verilen cevaplara göre ölçekte gerekli düzenlemeler yapılarak uygulanmaya hazır hale getirilmiştir.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplama aracı olarak geliştirilen Tevazu Ölçeği'nin yanısıra Sosyal İstenirlik Ölçeği (Akın, 2010), Narsistik Kişilik Envanteri (Atay, 2009), Benlik Saygısı Envanteri (Arıca, 1999) ve Beck Depresyon Envanteri (Hisli, 1988, 1989) kullanılmıştır. Akın (2010) tarafından geliştirilen Sosyal İstenirlik Ölçeği'nde; AFA sonucunda toplam varyansın %64.5'ini açıklayan ve 29 maddeden oluşan iki faktörlü bir yapı ortaya çıkmıştır. Bu faktörler öz-aldatma ve izlenim yönetimi olarak adlandırılmıştır. Ölçeğin güvenilirlik çalışmasına göre iç tutarlılık katsayısı izlenim yönetimi için .96, öz-aldatma için .95 olarak bulunmuştur. Yükselen puanlar bireyin sosyal istenirlik düzeyinin yükseldiğini göstermektedir. Ölçeğin bu araştırma kapsamında Cronbach Alpha katsayısı .84 olarak bulunmuştur. Narsistik Kişilik Envanteri'nin; (Narcissistic Personality Inventory) Türkçeye uyarlanması Atay (2009) tarafından yapılmıştır. AFA analizine göre ölçeğin faktörleri arasında şunlar yer almaktadır: Üstünlük, teşhircilik, otorite, hak iddia etme, sömürücülük ve kendine yeterlilik.. Ölçeğin toplam varyansı açıklama oranı %60.8'dir. Ölçeğin Cronbach Alfa güvenilirlik katsayısı .62 olarak hesaplanmıştır. Ölçekten alınan puan yükseldikçe kişinin narsistik yönünün de arttığı şeklinde yorumlanır. Ölçeğin bu araştırma kapsamında Cronbach Alpha katsayısı .71 olarak bulunmuştur. Beck Depresyon Envanteri (BDE) ise; Beck (1961, 1978) tarafından geliştirilen, depresyonda görülen vegetatif, duygusal, bilişsel ve motivasyonel alanlarda ortaya çıkan belirtileri ölçmeye yarayan bir ölçme aracıdır. Hisli (1988, 1989) tarafından Türkçeye uyarlanması yapılarak standartizasyonu sağlanmıştır. Ölçeğin Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısı ve ölçeği yarıya bölme tekniğiyle incelenmiş ve korelasyon katsayıları sırasıyla $r=.80$ ve $r=.74$ olarak bulunmuştur. Ölçeğin bu araştırma kapsamında

Cronbach Alpha katsayısı .68 olarak bulunmuştur. Benlik Saygısı Envanteri; Arıcak (1999) tarafından geliştirilmiş olup 32 maddeden oluşmaktadır. Yükselen puan değeri kişinin benlik saygısının arttığına işaret etmektedir. Ölçekte 13 madde olumlu madde olup 19 madde ters kodlanmaktadır. Ölçeğin Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı .90 olduğu, iki hafta ara ile 92 öğrenciye uygulanan ölçeğin test- tekrar test güvenilirlik değerinin ise .70 olduğu bilinmektedir. Ölçeğin bu araştırma kapsamında Cronbach Alpha katsayısı .92 olarak bulunmuştur.

Verilerin Analizi

Nitel çalışma için toplanan verilerden boş ve eksik verilerin çalışmadan çıkarılması sonucu 167 katılımcının yanıtlarına içerik analizi uygulanmıştır. Çalışmanın verilerinin çözümlenmesinde tevazu kavramına ilişkin tanımlamalar ve açıklamalar için öncelikli olarak araştırma konusu ile ilgili kategorilerin geliştirildiği daha sonra, incelenen verilerin analiz edilmesi ve yorumlanması ise (1) adlandırma, (2) tasnif etme, (3) kategori geliştirme, (4) geçerlik ve güvenilirlik sağlama ve (5) verileri bilgisayar ortamına aktarma olmak üzere beş aşamada gerçekleştirilmiştir (Dey, 1993; Strauss ve Corbin, 1990). Veri setinde, bu kategoriler içerisine giren kelime ya da cümlelerin sayıldığı içerik analizi yöntemi kullanılmıştır (Silverman, 2001). AFA için öncelikle uç, sapan, eksik veya hatalı değerler ya da dolgu maddelerine göre yanlış cevap veren veriler incelenmiş ve hatalı veriler analize dahil edilmemiştir. 373 veri üzerinden analizler yürütülmüştür. Güvenirlik geçerliliğin bir parçasıdır. Bir ölçme aracının ölçmek istediği özelliği doğru olarak ölçebilmesi için, o ölçeğin ilk önce söz konusu özelliği tutarlı olarak ölçmesi yani güvenilir olması gerekir (Karasar, 2014, s.151; Tekin, 2009, s.55). Bu nedenle öncelikle madde analizi yapılarak madde toplam korelasyonlarına bakılmıştır. Daha sonra açıklayıcı faktör analizi yapılmıştır. Verilerin analizinde SPSS 21.0 paket programı kullanılmıştır (IBM, 2012). DFA için ise; öncelikle uç, sapan, eksik veya hatalı veriler incelenmiş ve bazı hatalı veriler analize dahil edilmemiştir. 302 ölçme aracı üzerinde analiz yapılmıştır. Verilerin analizinde Lisrel 8.8 paket programı (SSI, 2007) kullanılmıştır.

BULGULAR

Nitel Çalışmaya İlişkin Bulgular

Üniversite öğrencilerinin geliştirdikleri metaforlar ve tevazu tanımlarına uygulanan içerik analizi sonucunda iki bağımsız araştırmacı tarafından yapılan kodlama işlemine ilişkin olarak kodlayıcılar arası güvenilirlik değerinin Miles ve Huberman'ın (1994) belirttiği formüle göre %82.6 olduğu tespit edilmiştir. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre, öğrencilerin tevazuya ilişkin tanımlarında en çok ifade edilen cevaplar arasında ilk on kategori Tablo 5'te gösterilmiştir.

Tablo 8. Üniversite Öğrencilerinin Tevazuya İlişkin En Fazla İfade Edilen Tanımları

No	Tanım	N	%
1	Kendini övmemek	30	17.9
2	Yapılan iyi işlerden insanların haberdar olmaması	28	16.8
3	Çıkarıcı/ karşılıksız hareket etmek	24	14.4
4	Kendini diğer insanlardan üstün görmemek	18	10.8
5	Fedakarlık yapmak	16	9.6
6	Affedici olmak	14	8.4
7	Yapılan fedakarlıkları/ iyilikleri başa kakmamak	12	7.2
8	Başarılı olunan durumlarda kibirlenmemek	12	7.2
9	Farklılıklara hoşgörüyle yaklaşmak	8	4.8
10	Kendinin farkında olmak/ tanımak	5	2.9

Tablo 8 incelendiğinde, tevazuya ilişkin en fazla ifade edilen ilk on tanım sırasıyla; kendini övmemek ($N=30$, %17.9), yapılan iyi işlerden insanların haberdar olmaması ($N=28$, %16.8), çıkarıcı/ karşılıksız hareket etmek ($N=24$, %14.4), kendini diğer insanlardan üstün görmemek ($N=18$, %10.8), fedakarlık yapmak ($N=16$, %9.6), affedici olmak ($N=14$, %8.4), yapılan fedakarlıkları başa kakmamak ($N=12$, %7.2) ile başarılı durumlarda kibirlenmemek ($N=12$, %7.2), farklılıklara hoşgörüyle yaklaşmak ($N=8$, %4.8) ve kendinin farkında olmak/ tanımak ($N=5$, %2.9) yer almaktadır.

Tevazu Ölçeğinin Geçerliğine İlişkin Bulgular

Tevazu Ölçeği'nin geçerlik çalışmalarını yapabilmek için öncelikle madde analizi yapılmış daha sonra geçerlik çalışması olarak faktör yapısını ortaya çıkarmak için AFA,

tek faktörlü bulunan yapıyı doğrulamak için de DFA, ve ölçüte dayalı geçerlik çalışmaları yapılmıştır.

Madde Analizine İlişkin Bulgular

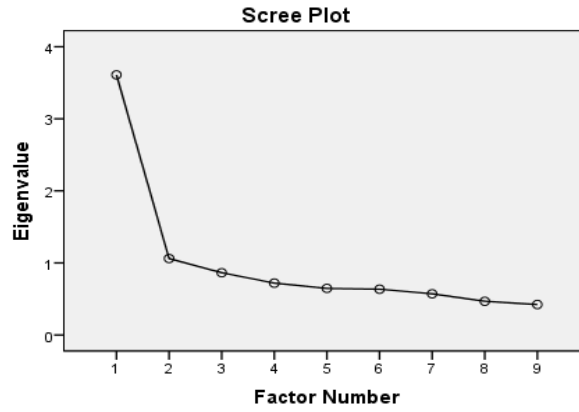
Tevazu Ölçeği'nin maddelerinin bireylerin ölçülen özellik bakımından ne derece ayırt ettiğine bakmak amacıyla düzeltilmiş madde toplam korelasyon sayıları hesaplanmıştır. Madde toplam korelasyonunun değerlendirilmesinde, ölçülecek özelliği ayırt edebilmesi açısından .30 ve üzeri değeri olan maddelerin ayırt ediciliği yüksek ve .20' den küçük değeri olan 1, 2, 3, 6, 7, 10, 11, 12, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 24, 25, 27, 28, 30, 31, 32, 36, 37 ve 39. maddelerin ayırt ediciliği düşük olduğu için çıkarılmıştır (Büyüköztürk, 2016, s.93). Madde toplam korelasyon değeri .30 ve üzeri olan maddeler için tekrar analiz yapılmış ve Tablo 9'da sonuçlar verilmiştir. Tablo 9' daki sonuçlar incelendiğinde, kalan 12 maddenin düzeltilmiş madde toplam korelasyonu değerlerinin, .35 ile .59 arasında değiştiği görülmektedir.

Tablo 9. Tevazu Ölçeğinin Maddelerine İlişkin Tanımlayıcı İstatistikler

Madde No	$\bar{x}$	SS	Düzeltilmiş Madde Toplam Korelasyonları
M4	4.15	.72	.48
M5	4.18	.70	.40
M8	4.43	.69	.49
M13	4.33	.69	.56
M14	4.49	.67	.40
M23	4.25	.88	.35
M26	4.50	.58	.59
M29	4.14	.72	.49
M33	4.09	.74	.46
M34	4.22	.77	.43
M38	3.97	.78	.43
M40	4.39	.73	.50

AFA'ya İlişkin Bulgular

Tevazu Ölçeği'nin faktör yapısını inceleyebilmek için veri setinin AFA için uygun olup olmadığını karar verilmesi açısından öncelikle Kaiser- Meyer- Olkin (KMO) katsayısına bakılmış ve Bartlett Sphericity testi yapılmıştır. Yapılan analiz sonucunda KMO değeri .841 olarak Bartlett Sphericity testi χ^2 değeri ise 1062.699 ($p < .001$) olarak bulunmuştur. KMO katsayısının .60' dan yüksek olması ve Bartlett testinin manidar çıkması verilerin açımlayıcı faktör analizi yapabilmek için ön koşulu sağladığını (Kaiser, 1974; Pallant, 2001, s.157) göstermektedir. Gerekli ön koşul sağlandıktan sonra Tevazu Ölçeği'nin faktör yapısını belirleyebilmek için faktörlerin birbirine dik olduğu yeni bir korelasyon matrisi üretmek ve gizil yapıyı ortaya çıkarmak için temel eksenler analizi (Tabachnick ve Fidell, 2007) ve daha az değişkenle maksimum açıklanan varyansı sağlayan varimax döndürme tekniği (Tavşancıl, 2010) kullanılmıştır. AFA sonucunda ölçeğin özdeğerinin 1'den büyük 3 faktör altında toplandığı görülmüştür. Bu üç faktörün ölçeğe ilişkin açıkladığı varyans %41.47'dir. Hiçbir faktöre yük vermeyen ve faktör yükü .40'dan aşağı olan ve birden fazla faktöre aradaki fark .10'dan az olacak şekilde yük veren maddeler (4, 14 ve 23. maddeler) tek tek atılarak işlem tekrarlanmış (Büyüköztürk, 2016; DeVellis, 2003; Field, 2005) ve özdeğeri 1'den büyük olan iki faktör altında toplandığı görülmüştür. Bu iki faktörün açıkladığı varyans oranı %38.96' dır.

Şekil 1. Yamaç-eğim grafiği

Şekil 1'e bakıldığında, grafikteki dikey eksen öz değer miktarlarını, yatay eksen ise faktörleri göstermektedir. Grafikteki ilk hızlı düşüş birinci faktörden sonra gerçekleştiği için ölçeğin tek faktörlü değerlendirilebileceği aklı gelmektedir. Daha sonra maddeler kararlı bir hal alarak tek bir çizgi üzerinde toplandığı grafikte görülmektedir. Alan yazındaki tevazu ile ilgili açıklamaların tek kaynaktan olması ve uzman görüşü dikkate alınarak çalışmanın amacı kapsamında analiz tek faktörle sınırlandırılarak AFA tekrarlanmıştır. Tablo 10'da kalan dokuz maddenin faktör yükleri, madde toplam korelasyonları ve açıkladığı varyans oranına ilişkin sonuçlar yer almaktadır.

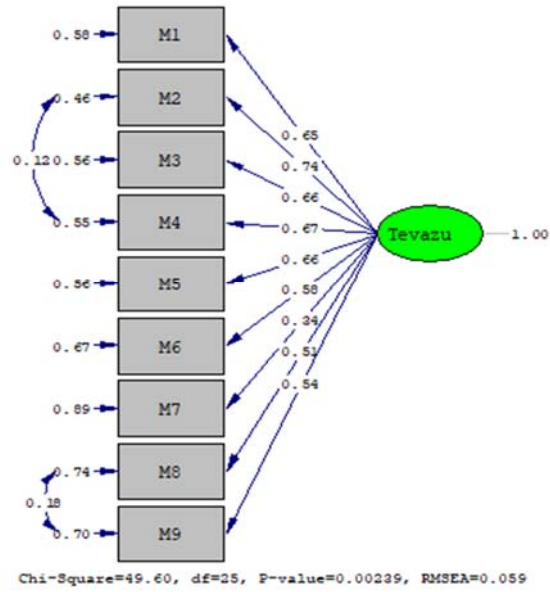
Tablo 10. Tevazu Ölçeğinin Madde Faktör Yükleri, Madde Toplam Korelasyonları ve Açıklanan Toplam Varyans

Madde No	Madde Faktör Yükleri	Düzeltilmiş Madde Toplam Korelasyonları
M4	.528	.461
M8	.571	.501
M13	.659	.567
M26	.684	.599
M29	.636	.550
M33	.580	.539
M34	.465	.418
M38	.536	.412
M40	.456	.490
Özdeğer:		3.61
Açıklanan Toplam Varyans:		32.875

Tablo 10 incelendiğinde, AFA sonuçlarına göre ölçeğin madde faktör yüklerinin .456 ile .684 arasında değiştiği, madde toplam korelasyonlarının ise, .412 ile .599 arasında değiştiği görülmektedir. Madde faktör yüklerinin en az .40 olması ölçeklerde istenen bir durumdur (DeVellis, 2003; Field, 2005). Madde- toplam korelasyonlarının ise .30 ve üzerinde olması ölçek maddelerinin geçerliği için gerekli görülen bir değerdir (Büyüköztürk, 2016, s.183). Tevazu Ölçeği'nin maddelerine bakıldığında her maddenin madde- toplam korelasyonunun $r=.30$ 'un üzerinde olduğu görülmektedir. Tevazu Ölçeği'nin tek faktörlü yapısının özdeğeri 3.61 olup ölçeğin açıkladığı toplam varyans oranı %32.875'tir.

DFA'ya İlişkin Bulgular

Tek faktörlü yapıya ilişkin gerçekleştirilen DFA'da model üzerinde hiçbir modifikasyon yapmadan önce ulaşılan uyum iyiliği indeksleri şu şekilde bulunmuştur: [$\chi^2/sd=2.99$ ($p=.000$); $RMSEA=.08$; $GFI=.94$; $AGFI=.90$; $CFI=.96$; $NFI=.95$; $NNFI=.95$; $SRMR=.05$]. Analiz sonuçlarında modifikasyon önerileri incelendiğinde M2 ve M4 ile M8 ve M9 arasında iki tane modifikasyon önerisinin bulunduğu görülmüştür. Söz konusu maddeler incelendiğinde, kuramsal olarak aynı faktör yapısı altında değerlendirildiği için maddeler arasında gizil bir ilişki olabileceğinden modifikasyon önerisi dikkate alınmış ve öncelikle modele yüksek katkısı olan M8 ve M9 arasında daha sonra katkısı daha az olan M2 ile M4 arasında modifikasyon işlemi gerçekleştirilmiştir. Şekil 2'de modifikasyon işlemi gerçekleştirildikten sonraki DFA sonuçları görülmektedir.

Şekil 2. Modifikasyondan sonraki doğrulayıcı faktör analizi

Modifikasyondan sonra Tevazu Ölçeği'nin uyum iyiliği indeksine ait bulgular Tablo 11'de sunulmuştur.

Tablo 11. DFA Sonuçlarına Göre Modifikasyondan Sonra Elde Edilen Model Uyum İyiliği İndeksleri

Uyum İyiliği Ölçüleri	Mükemmel Uyum Ölçüleri*	Kabul Edilebilir Uyum Ölçüleri*	Tevazu Ölçeği'nin Uyum İyiliği Değerleri
χ^2/ sd	$\chi^2/ sd \leq 3$	$\chi^2/ sd \leq 3$	$\chi^2/ sd = 1.98$
RMSEA	$0 \leq RMSEA \leq 0.05$	$0.05 \leq RMSEA \leq 0.08$	RMSEA = 0.059
SRMR	$0 \leq SRMR \leq 0.05$	$0.05 \leq SRMR \leq 0.08$	SRMR = 0.040
GFI	$0.90 \leq GFI \leq 1$	$0.85 \leq GFI < 0.90$	GFI = 0.96
AGFI	$0.90 \leq AGFI \leq 1$	$0.85 \leq AGFI < 0.90$	AGFI = 0.93
CFI	$0.97 \leq CFI \leq 1$	$0.95 \leq CFI < 0.97$	CFI = 0.98
NFI	$0.95 \leq NFI \leq 1$	$0.90 \leq NFI < 0.95$	NFI = 0.97
NNFI	$0.95 \leq NNFI \leq 1$	$0.90 \leq NNFI < 0.95$	NNFI = 0.98

*Kaynak: Lomax ve Schumacker (2004)

Tablo 11'e göre Tevazu Ölçeği'nin uyum iyiliği indeksleri incelendiğinde; ($\chi^2/ sd = 1.98$; $p = .002$) ve RMSEA = .059 değerleri ile iyi uyum iyiliği indeksine sahiptir. SRMR = .040, GFI = .96, AGFI = .93, CFI = .98, NFI = .97 ve NNFI = .98 değerleriyle ise mükemmel uyum iyiliği indekslerine sahip olduğu görülmektedir.

Tevazu Ölçeğinin Ölçüte Dayalı Geçerliğine İlişkin Bulgular

Tevazu Ölçeği'nin ölçüte dayalı geçerliğin sağlanabilmesi için yapılan korelasyonda, kullanılan ölçeklere göre Pearson momentler çarpımı katsayısı bulguları, anlamlılık durumu ve ilişki düzeyi Tablo 12'de gösterilmiştir.

Tablo 12. Tevazu Ölçeğinin Ölçüte Dayalı Geçerlik Sonuçları

Ölçek- Alt Boyut	<i>r</i>	<i>p</i>	İlişki Düzeyi*
1. Benlik Saygısı Envanteri	.415**	<i>p</i> <0.01	Orta düzey ilişki
2. Narsistik Kişilik Envanteri	-.211**	<i>p</i> <0.01	Düşük ilişki
a. Teşhircilik	-.142**	<i>p</i> <0.01	Düşük ilişki
b. Hak İddia Etme	-.329**	<i>p</i> <0.01	Orta düzey ilişki
3. Beck Depresyon Envanteri	-.204**	<i>p</i> <0.01	Düşük ilişki
4. Sosyal İstenirlik	.283**	<i>p</i> <0.01	Düşük ilişki
a. İzlenim Yönetimi	.273**	<i>p</i> <0.01	Düşük ilişki
b. Öz-Aldatma	.269**	<i>p</i> <0.01	Düşük ilişki

*Kaynak: Cohen (1988); Huck, Cormier & Bounds (1974)

Tablo 12'ye bakıldığında Tevazu Ölçeği'nin benlik saygısı ile $r=.41$ ($p<0.01$) pozitif yönde ve Narsisizmin alt boyutu olan Hak İddia Etme ile $r= -.33$ ($p<0.01$) oranında negatif yönde orta düzeyde anlamlı bir ilişki görülmektedir. Sosyal istenirliğin alt boyutları olan Öz-aldatma ile $r=.26$ ($p<0.01$) ve İzlenim Yönetimi ile $r=.27$ ($p<0.01$) oranında pozitif düşük düzeyde bir ilişki vardır. Tevazu ile negatif korelasyon gösteren Narsistik Kişilik Envanteri ile $r= -.21$ ($p<0.01$) ve Beck Depresyon Envanteri ile $r= -.20$ ($p<0.01$) oranında anlamlı ilişki bulunmuştur. Ayrıca Narsistik Kişilik Envanterinin alt boyutlarından Teşhircilik ile de $r= -.14$ ($p<0.01$) negatif yönlü düşük düzeyde anlamlı ilişki vardır.

Tablo 13. *Tevazu Ölçeğinin Maddelerine İlişkin Madde-Toplam Korelasyonları ve Cronbach Alfa Güvenirlik Katsayıları*

Madde	X	SS	Düzeltilmiş Madde-Toplam Korelasyonu	Madde Çıkarıldığında Cronbach Alpha Güvenirlik Katsayısı
M1	4.21	.77	.720	.897
M2	4.43	.76	.793	.892
M3	4.32	.76	.739	.896
M4	4.44	.78	.779	.893
M5	4.09	.86	.658	.902
M6	4.11	.81	.700	.898
M7	4.15	.88	.535	.911
M8	3.93	.85	.637	.903
M9	4.22	.86	.683	.900
9 Maddenin Cronbach Alpha Güvenirlik Katsayısı= .909				

Tablo 13 gözden geçirildiğinde, dokuz maddenin madde- toplam korelasyonlarının .535 ile .793 arasında değiştiği ve madde çıkarıldığında elde edilecek Cronbach Alpha güvenirlik katsayısının ise, .892 ile .911 arasında değerler aldığı görülmektedir

Ayrıca Tevazu Ölçeği' nin test- tekrar test güvenirligi çalışması, Bayburt Üniversitesi Eğitim Fakültesi 2017-2018 Eğitim- Öğretim yılı bahar dönemine devam eden İlköğretim Matematik Öğretmenliği ile Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik öğrencilerinden oluşmaktadır. Öğrencilerin 28'i erkek (%44.4) ve 35'i kadın (%55.6) olmak üzere toplam 63 öğrenciden veri toplanmıştır. Tevazu ölçeği üç hafta ara ile iki kez öğrencilere sınıflarda uygulanmıştır. Ölçek toplam puanı için iki ölçüm arasındaki korelasyon katsayısı $r = .85$ ($p < 0.01$) olarak elde edilmiştir.

TARTIŞMA ve SONUÇ

Bu bölümde geliştirilen Tevazu Ölçeği' nin bulguları, ölçme ve değerlendirme, psikolojik ölçek geliştirme süreci, tevazu alan yazını kapsamında tartışılmıştır.

Yapılan nitel çalışmanın sonuçlarına bakıldığında, öğrencilerin tevazuyu tanımlamaları, tevazunun daha çok “diğerlerine odaklanma” alt boyutuna giren ifadeleri kapsamaktadır (Elliott, 2010; Quiros, 2006; Tangney, 2000, 2002). Tevazu denince daha çok kişinin kibirlenmemesi, karşılıksız iyilik yaparak bunu insanlara duyurma çabası içerisinde olmaması ve fedakarlık yapabilmesi tanımı dikkat çekmektedir. Diğerlerine odaklanmak ilk başlarda olumsuz olarak başkalarına bağımlılığı çağrıştıran bir önyargı olarak ortaya

çıkması (Gomez ve Delgado, 2003) ve kendini ihmal etme (Helgeson, 2003) ya da bazen kendine odaklanmadan sadece verilen bir göreve odaklanmak olarak (Watkins ve Teasdale, 2004) anlaşılmıştır. Çünkü kendine odaklanmak “farkındalık” demek olduğu için istenilen bir kavramdır (Ingram, 1990). Öğrencilerin verdiği cevaplar arasında da yer aldığı üzere kendini tanımak/ bilmek alan yazında da (Tangney, 2000, 2002) tevazunun bir boyutu olarak zaten yer almaktadır. Oysa sadece kendine odaklı olmak kişiyi bilişsel olarak zarara uğrattığı düşünüldüğü gibi kaygı ve depresyon düzeylerini tetikleyici olarak işlev gördüğü anlaşılmıştır (Carver ve Scheier, 1990; Pyszczynski, Hamilton, Greenberg ve Glen, 1991; Quiros, 2006). Ayrıca narsisizm kapsamında oluşan aşırı bir öz-odaklanmanın, kronik kalp hastalıkları için bir risk faktörü olduğu bilinmektedir (Scherwitz ve Canick, 1988; Worthington ve Scherer, 2004). Bu yüzden; kişinin hem psikolojik sağlığını hem de toplumsal yaşamını etkileyen tevazunun bir alt boyutu olarak ifade edilen (Elliott, 2010; Quiros, 2006) diğerlerine odaklanmak en az kendine odaklanma demek olan farkındalık kadar istenen ve beklenen bir durumdur. Tevazu ile narsisizmin bir alt boyutu olan hak iddia etme arasında alan yazında negatif yönlü bir korelasyon olduğu bilinmektedir (Elliott, 2010). Narsistik Kişilik Envanteri’nin bir alt boyutu olan hak iddia etme; Back, Schmuckle ve Egloff (2010; s.134) tarafından kişilerarası ilişkilerde manipülasyonu, iyilik beklentisini ve başkalarından onları sömürür şekilde faydalanmasını ifade etmektedir. Raskin ve Terry’ e (1988, s.899) göre hak iddia etme; hırslılık, güç ihtiyacı, baskınlık, düşmanlık, başkalarına karşı ilgi ve hoşgörü eksikliği demektir. Bu durumun tersi olarak, nitel çalışmanın sonuçlarına göre ise, tevazu sahibi insan, başkalarına karşılıksız iyilik yapması, kendini diğer insanlardan üstün görmemesi, fedakarlık yapabilmesi, hoşgörülü ve affedici olması gibi tanımlar dikkat çekmektedir. Nitel araştırmadan elde edilen bulgular göz önünde bulundurulduğunda tevazu; bireyin kişilerarası ilişkilerinde diğerlerine odaklanarak onları önemsemesi, yaptığı yardımları gizli tutarak hiçbir alanda gösteriş yapmaması ve başarılı olduğu durumları ve istenen/beğenilen özelliklerini, diğerlerine üstünlük kurmak ve övünme aracı saymaktan kaçınması olarak tanımlanabilir. Tevazu Ölçeği’nin madde- toplam korelasyonunun pozitif ve yüksek olması, maddelerin benzer davranışları örneklediğini gösterir ve ölçeğin iç tutarlılığının yüksek olduğunu belirtir (Büyüköztürk, 2016, s.183).

Tevazu Ölçeği'nin faktör sayısı belirlenirken yamaç-eğim grafiği önemli bir rol oynamıştır. Faktör sayısını belirlemede özdeğerler, yamaç- eğim grafiği ve paralel testler önemli ölçülerdendir (Hambleton, Swaminathan ve Rogers, 1991; Kline, 2013; Tabachnick ve Fidell, 2007; Thompson, 2004; Young ve Pearce, 2013). Ayrıca Tabachnick ve Fidell (2007, s. 644) araştırılan konunun altında yatan kuramsal süreçlerin sayısını belirlemenin faktör sayısını seçmek demek olduğunu ifade etmişlerdir. AFA analizindeki yamaç- eğim grafiği incelendiğinde ilk yüksek, ani değişiklik birinci faktörden sonra gerçekleşmiştir. Yapılan analizlerin sonucunda ölçeğin ilk özdeğeri, ikinci özdeğerin üç katından fazla bir farkla ortaya çıkmıştır. Ayrıca ölçeğin ilk faktörün açıkladığı varyans oranının %30'un üzerinde olması da Tevazu Ölçeği'nin tek faktörlü bir yapısı olabileceğini göstermektedir (Aksu, Eser ve Güzeller, 2017, s.56; Büyüköztürk, 2016, s.147; Çokluk, Şekercioğlu ve Büyüköztürk, 2014, s.227). Bu çalışmayla uyumlu olarak Saygın (2014) çalışmasında, orijinalinde alt faktörleri bulunmasına rağmen uyarlamış olduğu tevazu ölçeğinin Türk kültüründe tek faktörlü yapı gösterdiğini, faktör analizi sonuçlarına göre ölçeğin alt boyutlara ayrılmadığını bulmuştur. Buradan anlaşılmaktadır ki kültürel farklılıklar tevazu kavramının ölçülmesinde farklı faktör yapılarının oluşmasına neden olmaktadır. Tevazu ile ilgili alan yazın içerisinde yeteri kaynağın olmaması nedeniyle ölçeğin tek faktörlü yapısının daha işlevsel olabileceği düşünülerek ve başvuru uzman görüşü dikkate alınarak alt boyutlara ayrılmaması kararlaştırılmıştır. Elliott (2010) geliştirmiş olduğu ölçekte tevazu; açıklık, tevazu içerisinde kendini değerlendirme, daha az kendine odaklanma ve diğerlerine odaklanma şeklinde dört alt boyuttan oluşurken Quiros'un (2006) geliştirmiş olduğu sağlıklı tevazu ölçeğinde de tevazu dört alt boyut olarak açıklık, diğerlerine odaklanma, maneviyat ve doğru benlik algısı vardır. Her iki geliştirilen ölçekte de faktör olarak ortaya çıkan "diğerlerine odaklanma" alt boyutu dikkat çekmektedir. Tevazu kavramını oluşturan temel yapı taşlarından birisinin bu çalışmada da ortaya çıktığı gibi diğerlerine odaklanma olduğu söylenebilir.

Tek faktörlü yapıya ilişkin gerçekleştirilen DFA'da model üzerinde hiçbir modifikasyon yapmadan önce ulaşılan uyum iyiliği indeksleri değerlendirildiğinde modifikasyon

işleminde önce elde edilen değerler kabul edilebilir sınırlar içerisinde yer almaktadır (Lomax ve Schumacker, 2004; Fong, Wang ve Y. Wang, 2012). Analiz sonuçlarında modifikasyon önerileri dikkate alındığında M2 ve M4 ile M8 ve M9 arasında iki tane modifikasyon önerisinin bulunduğu görülmüştür. Söz konusu maddeler incelendiğinde kuramsal olarak aynı faktör yapısı altında değerlendirildiği için (Elliott, 2010; Seçer, 2015, s.195) maddeler arasında gizil bir ilişki olabileceğinden modifikasyon önerisi dikkate alınmış ve öncelikle modele yüksek katkısı olan M8 ve M9 arasında daha sonra katkısı daha az olan M2 ile M4 arasında modifikasyon işlemi gerçekleştirilmiştir. Modifikasyon işleminden sonra model uyum indekslerinden χ^2/sd değeri 2.5 değerinin altında olduğu için (Klein, 2005) mükemmel uyuma sahiptir. Tevazu Ölçeği'nin *RMSEA* değeri ise 0.05 ile 0.08 arasında yer aldığı için iyi uyum iyiliği indeksine (Brown, 2006) sahiptir. Ölçeğin *SRMR* değeri $<.50$ olduğu için, *GFI*, *AGFI*, *CFI*, *NFI* ve *NNFI* değerleri ise $\geq .90$ olduğundan dolayı mükemmel uyum iyiliği indekslerine sahip olduğu söylenebilir (Lomax ve Schumacker, 2004).

Tevazu Ölçeği'nin ölçüte dayalı geçerlik sonuçları değerlendirildiğinde; Narsistik Kişilik Envanteri (NKE) (Atay, 2009) ile Tevazu Ölçeği arasında düşük düzeyde negatif anlamlı ilişki bulunmuştur. Tevazunun NKE' nin alt boyutlarından Teşhircilik ile negatif yönlü düşük bir ilişki görülürken Hak İddia Etme alt boyutu ile yine negatif yönlü orta düzey bir ilişki bulunmuştur. Bu bulgulara uyumlu olarak Elliott'un (2010) geliştirmiş olduğu tevazu ölçeğinde NKE'nin alt boyutlarıyla tevazu ölçeğinin alt boyutları arasında anlamlı ilişkiler bulunduğu bilinmektedir. Tevazu ölçeğinin açıklık alt boyutu ile NKE'nin öz-yeterlik alt boyutu arasında negatif bir ilişki, kendini daha az düşünme alt boyutu ile NKE'nin üstünlük, teşhircilik alt boyutu arasında pozitif korelasyon ve psikolojik hak iddia etme alt boyutu arasında negatif bir ilişki görülmektedir. Tevazu Ölçeğinin diğerlerine odaklanma alt boyutu ile NKE'nin psikolojik hak iddia etme alt boyutu arasında yine bu çalışmayla uyumlu olarak negatif bir ilişki bulunduğu bilinmektedir. Ayrıca Saygın (2014) Türkçeye uyarlamış olduğu ölçekte tevazu ile NKE arasında negatif anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Tevazu Ölçeği ile Benlik Saygısı Envanteri (Arıcak, 1999) arasında orta düzeyde pozitif yönlü anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Bu bulguyu destekler

nitelikte Saygın (2014) da uyarlanmış olduğu ölçekte tevazu ile Rosenberg Benlik Saygısı Envanteri arasında pozitif yönde orta düzeyde anlamlı bir ilişki bulmuştur. Quiros (2006) da Sağlıklı Tevazu Ölçeği geliştirdiği çalışmasında; ölçüte dayalı geçerlik olarak Rosenberg Benlik Saygısı Envanteri kullanmıştır. Buna göre, tevazu ile öz- saygı arasında pozitif yönde bir ilişki bulmuştur. Tevazu Ölçeği ile Sosyal İstenirlik Ölçeği (Akın, 2010) arasında orta düzeyde pozitif yönde ve sosyal istenirliğin alt boyutları olan izlenim yönetimi ve öz-aldatma ile zayıf pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Saygın (2014) çalışmasında tevazu ile sosyal istenirlik ölçeği arasında pozitif anlamlı ilişki bulmuştur. Tevazu, sosyal istenirlikten etkilenen bir kavramdır ve bu yüzden ölçülmesi ya da ölçme aracı geliştirilmesi konusunda sıkıntı yaşanmaktadır (Landrum'dan aktaran Peterson ve Seligman, 2004). Özellikle son yıllarda tevazu konusunda yurtdışında yapılan çalışmalarda kişinin kendi kendisini değerlendirmesi gereken ölçme aracı geliştirmektense karşıdaki kişinin hedef kişinin tevazu düzeyine cevap verdiği ilişkisel tevazu ölçeği (Funder, 1995; Landrum, 2011) örnek olay ya da tasarı senaryolar üzerinde kişinin değerlendirme yapmasını isteyerek tevazu düzeyinin araştırılması sosyal istenirlik düzeyini azaltmaya yönelik girişimlerdir (Peterson ve Seligman, 2004). Tevazu Ölçeği ile Beck Depresyon Envanteri (Hisli, 1988, 1989) arasında negatif yönde düşük düzeyde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Quiros (2006) da çalışmasında, depresyon ile tevazu arasında negatif, anlamlı bir ilişki bulmuştur. Ayrıca tevazu ile depresyonun alt boyutları arasında (Dep-A, Dep-C ve Dep-P) negatif yönlü orta düzeyde anlamlı ilişkiler bulmuştur. Alan yazın içerisinde tevazu ile depresyon arasındaki ilişkiyi direkt inceleyen bir araştırmaya rastlanılmamıştır. Ancak ruh sağlığı ve karakter güçleri arasındaki ilişkileri inceleyen araştırmalar bulunmaktadır (Park, Peterson ve Seligman, 2004, 2006).

Ölçek geliştirme çalışmalarında Cronbach Alfa değerinin ve test-tekrar test uygulamasından elde edilen korelasyon değerinin en az $\alpha=.70$ ve üzeri bir değere sahip olması gerektiği bilinmektedir (Landis ve Koch, 1977; Robinson, Shaver ve Wrightsman, 1991). Tevazu Ölçeği'nin Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayısı ve üç hafta ara ile uygulanan Tevazu ölçeğinin iki ölçüm arasındaki Pearson korelasyon katsayısı bu değer çok üzerinde bulunmuştur. İç tutarlılık ve test- tekrar test güvenirliliği

çalışmalarından elde edilen bu katsayılar Tevazu Ölçeği'nin güvenilirlik için oldukça yeterli olduğunu göstermektedir. Sonuç olarak Tevazu Ölçeği, “kesinlikle katılmıyorum” (1), “katılmıyorum” (2), “kararsızım” (3), “katılıyorum” (4) ve “kesinlikle katılıyorum” (5) şeklinde beşli yanıtlaya sistemine sahiptir. Ölçekte ters madde bulunmamaktadır. Ölçek toplam puan vermekte olup ölçekten en az dokuz en fazla 45 puan alınabilmektedir. Ölçekten alınan yüksek puan kişinin tevazu sahibi olduğunu göstermektedir.

KAYNAKLAR

- Akın, A. (2010). İki boyutlu sosyal istenirlik ölçeğinin geliştirilmesi ve psikometrik özelliklerinin araştırılması. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 30(3), 771-784.
- Aksu, G., Eser, M. T., & Güzeller, C. O. (2017). *Açımlayıcı ve doğrulayıcı faktör analizi ile yapısal eşitlik modeli uygulamaları*. Ankara: Detay.
- Arıcak, T. (1999). *Grupla psikolojik danışma yoluyla benlik ve mesleki benlik saygısının geliştirilmesi*. (Yayımlanmamış doktora tezi). Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Atay, S. (2009). Narsistik kişilik envanteri'nin Türkçe'ye standardizasyonu. *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 11(1), 181-196.
- Back, M. D., Schmuckle, S. C., & Egloff, B. (2010). Why are narcissists so charming at first sight? Decoding the narcissism-popularity link at zero acquaintance. *Journal of Personality and Social Psychology*, 98, 132-145.
- Bok, S. (1995). *Common values* (Vol. 1). University of Missouri.
- Brown, T. A. (2006). *Confirmatory factor analysis for applied research*. New York: Guilford.
- Büyüköztürk, Ş. (2016). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı*. Ankara: Pegem Akademi.
- Carver, C. S., & Scheier, M. F. (1990). Principles of self-regulation: action and emotion. In E. T. Higgins & R. M. Sorrentino (Eds.), *Handbook of motivation and cognition: Vol. 2. Foundations and social behavior* (pp 3-52). New York: Guilford.
- Çokluk, Ö., Şekercioğlu, G., & Büyüköztürk, Ş. (2014). *Sosyal bilimler için çok değişkenli istatistik: SPSS ve LISREL uygulamaları*. Ankara: Pegem Akademi.
- DeVellis, R. F. (2003). *Scale development theory and applications*. London: SAGE.
- Dey, I. (1993). *Qualitative data analysis: A user-friendly guide for social scientists*. London: Routledge.
- Elliott, J. C. (2010). *Humility: Development and analysis of a scale*. (Unpublished doctoral dissertation). University of Tennessee, Knoxville.
- Erkuş, A. (2013). *Davranış bilimleri için bilimsel araştırma süreci*. Ankara: Seçkin.
- Erkuş, A. (2016). *Psikolojide ölçme ve ölçek geliştirme-I*. Ankara: Pegem Akademi.
- Exline, J. J., & Geyer, A. L. (2004). Perceptions of humility: a preliminary study. *Self and Identity*, 3, 95-114. doi:10.1080/13576500342000077
- Field, A. (2005). *Discovering statistics using SPSS*. London: Sage.
- Fong, T. C. T., Wang, X. L., & Wang, Y. J. (2012). Confirmatory factor analysis of the stagnation scale, a traditional Chinese medicine construct operationalized for

- mental health practice. *International Journal of Behavioral Medicine*, 19(2), 228-233. doi: 10.1007/s12529-011-9146-9
- Funder, D. C. (1995). On the accuracy of personality judgment: A realistic approach. *Psychological Review*, 102(4), 652.
- Gable, S.L., & Haidt, J. (2005). What (and why) is positive psychology? Review of *General Psychology*, 9, 103-110. doi: 10.1037/1089-2680.9.2.103
- Gómez, A. P. & Delgado, D. (2003). Codependency in families of drug users and nonusers/ la codependencia en familias de consumidores no consumidores de drogas: Estado delarte construcción de un instrumento. *Psicothema*, 15(3), 381-387.
- Hambleton, R. K., Swaminathan, H., & Rogers, H. J. (1991). *Fundamentals of item response theory*. London: Sage.
- Helgeson, V. S. (2003). Unmitigated communion and adjustment to breast cancer: associations and explanations. *Journal of Applied Social Psychology*, 33(8), 1643-1661. doi: 10.1111/j.1559-1816.2003.tb01967.x
- Hisli, N. (1988). Beck depresyon envanterinin geçerliği üzerine bir çalışma. *Psikoloji Dergisi*, 6(22), 118-126.
- Hisli, N. (1989). Beck depresyon envanterinin üniversite öğrencileri için geçerliği, güvenirliği. *Psikoloji Dergisi*, 7(23), 3-13.
- IBM International. (2012). SPSS (Sürüm 21.0) [Yazılım]. New York, United States.
- Ingram, R. E. (1990). Self-focus attention in clinical disorders: review and conceptual model. *Psychology Bulletin*, 109, 156-176.
- Kaiser, H. F. (1974). An index of factorial simplicity. *Psychometrika*, 39, 31-36.
- Karasar, N. (2014). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel Akademi.
- Kline, R. B. (2013). Applied quantitative analysis in the social sciences. In Y. Petscher & C. Schatsschneider (Eds.), *Exploratory and confirmatory factor analysis* (pp.171-207). New York: Routledge.
- Landis, J. R., & Koch, G. G. (1977). The measurement of observer agreement for categorical data. *Biometrics*, 159-174. doi: 10.2307/2529310
- Landrum, R. E. (2011). Measuring dispositional humility: A first approximation. *Psychological Reports*, 108(1), 217-228.
- Linley, A. P., Joseph, S., Harrington, S., & Wood, A. M. (2006). Positive psychology: Past, present, and (possible) future. *The Journal of Positive Psychology*, 1(1), 3-16. doi: 10.1080/17439760500372796
- Lomax, R. G., & Schumacker, R. E. (2004). *A beginner's guide to structural equation modeling*. London: Lawrence Erlbaum Associates.
- McCullough, M. E., & Snyder, C. R. (2000). Classical sources of human strength: Revisiting an old home and building a new one. *Journal of Social and Clinical Psychology*, 19(1), 1-10. doi: 10.1521/jscp.2000.19.1.1

- Pallant, J. (2001). *SPSS survival manual*. Maidenhead: Open University.
- Park, N., Peterson, C., & Seligman, M. E. (2004). Strengths of character and well-being. *Journal of social and Clinical Psychology, 23*(5), 603-619. doi: 10.1521/jscp.23.5.603.50748
- Park, N., Peterson, C., & Seligman, M. E. (2006). Character strengths in fifty-four nations and the fifty US states. *The Journal of Positive Psychology, 1*(3), 118-129. doi:10.1080/17439760600619567
- Peterson, C. & Seligman, M.E.P. (2004). *Character strengths and virtues: a handbook and classification*. Washington, DC: American Psychological Association.
- Pyszczynski, T., Hamilton, J., Greenberg, J., & Glen, N. (1991). On the relationship between self-focused attention and psychological disorder: a critical reappraisal. *Psychology Bulletin, 110*(3), 538-543. doi: 10.1037/0033-2909.110.3.538
- Quiros, A. E. (2010). *The development, construct validity, and clinical utility of the Healthy Humility Inventory*. Doctoral Dissertation, The Office of Graduate Studies of Texas A & M University, Texas.
- Raskin, R., & Terry, H. (1988). A principal-components analysis of the Narcissistic Personality Inventory and further evidence of its construct validity. *Journal of Personality and Social Psychology, 54*, 890-902.
- Robinson, J. P., Shaver, P. R., & Wrightsman, L. S. (1991). Criteria for scale selection and evaluation. *Measures of Personality and Social Psychological Attitudes, 1*(3), 1-16.
- Sarıçam, H., Akın, A., Gediksiz, E., & Akın, U. (2012). Alçakgönüllülük Ölçeğinin Türkçe Formu: Geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Kalem Eğitim ve İnsan Bilimleri Dergisi, 2*(2), 165-188.
- Saygın, Y. (2014). *Üniversite öğrencilerinin tevazu düzeylerinin denetim odağı ve kişilik özellikleri açısından incelenmesi*. (Yayımlanmamış doktora tezi). Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Scherwitz, L. & Canick, J. C. (1988). *Self-reference and coronary heart disease risk. In type a behavior pattern: research, theory and intervention*. (Ed: K. Houston, CR Snyder), New York: Wiley.
- Schwartz, S. H. (1994). Are there universal aspects in the structure and contents of human values?. *Journal of Social Issues, 50*(4), 19-45. doi: 10.1111/j.1540-4560.1994.tb01196.x
- Seçer, İ. (2015). *SPSS ve Lisrel ile pratik veri analizi*. Ankara: Anı.
- Seligman, M. E. P., & Csikszentmihalyi, M. (2000). Positive Psychology. An introduction. *American Psychologist, 55*, 5-14. doi: 10.1007/978-94-017-9088-8_18

- Seligman, M. E. P. (2002). Positive psychology, positive prevention, and positive therapy. *Handbook of Positive Psychology*, 2(2002), 3-12.
- Silverman, D. (2001). *Interpreting qualitative data*. London: Sage.
- SSI, International. (2007). LISREL (Sürüm 8.8) [Yazılım]. Illinois, United States.
- Strauss, A., & Corbin, J. M. (1990). *Basics of qualitative research: Grounded theory procedures and techniques*. London: Sage.
- Tabachnick, B. G. ve Fidell, L. S. (2007). *Using multivariate statistics*. New York: Allyn and Bacon.
- Tangney, J. P. (2000). Humility: theoretical perspectives, empirical findings and directions for future research. *Journal of Social and Clinical Psychology*, 19, 70-82. doi: 10.1521/jscp.2000.19.1.70
- Tangney, J. P. (2002). Humility. In C. R. Snyder & S. J. Lopez (Eds.), *Handbook of positive psychology* (pp. 411-419). Oxford: Oxford University.
- Tavşancıl, E. (2010). *Tutumların ölçülmesi ve spss ile veri analizi*. Ankara: Nobel Akademi.
- Tekin, H. (2009). *Eğitimde ölçme ve değerlendirme*. Ankara: Yargı.
- Thompson, B. (2004). *Exploratory and confirmatory factor analysis: Understanding concepts and application*. Washington, DC: American Psychological Association.
- Türk Dil Kurumu. (2011). *Türkçe sözlük*. Ankara: TDK.
- Watkins, E., & Teasdale, J. D. (2004). Adaptive and maladaptive self-focus in depression. *Journal of Affective Disorders*, 82, 1-8.
- Worthington, E. L., & Scherer, M. (2004). Forgiveness is an emotion-focused coping strategy that can reduce health risks and promote health resilience: Theory, review, and hypotheses. *Psychology & Health*, 19(3), 385-405. doi: 10.1080/0887044042000196674
- Wright, P. M., McMahan, G. C., & McWilliams, A. (1994). Human resources and sustained competitive advantage: a resource-based perspective. *International Journal of Human Resource Management*, 5(2), 301-326. doi: 10.1080/09585199400000020
- Yong, A. G. ve Pearce, S. (2013). A beginner's guide to factor analysis: Focusing on exploratory factor analysis. *Tutorials in Quantitative Methods for Psychology*, 9(2), 79-94.

ORCID

Baki BÜYÜKSEVİNDİK <https://orcid.org/0000-0001-6206-2328>

Şerife IŞIK <https://orcid.org/0000-0002-5184-8218>

SUMMARY

Objective

The aim of this study is to reveal the complex structure of humility and to develop a measurement tool for determining the level of humility in young adulthood.

Method

After examining the sources of information related to the scale development process, the researcher determined a number of steps (DeVellis, 2003; Erkuş, 2016; Seçer, 2015; Tavşancıl, 2010). These steps are summarized as; reviewing the literature, conducting qualitative study for item writing, writing the items and taking expert opinions, forming the trial form, performing a pilot study, forming a scale set and collecting data for EFA, eliminating the irrelevant scale items, collecting new data for CFA, analyzing the data and finalizing the scale form. In this study, Social Desirability Inventory, Beck Depression Inventory, Self Esteem Inventory and Narcissistic Personality Inventory were used for criterion-related validity. The qualitative study was conducted on 167 students from various departments of Education Faculty at Gazi University during the spring semester of 2016-2017 academic year. The EFA study was conducted on 373 students from various departments of Gazi University during the fall semester of 2017-2018 academic year. The CFA study was conducted on 302 students from various departments of Education Faculty at Bayburt University during the spring semester of 2017-2018 academic year. The data collected for the qualitative part of the study was analyzed through content analysis based on the responses of 167 participants. For descriptions and explanations on the concept of humility; firstly, the categories related to the research topic were developed and then the content analysis method was applied, the words or sentences included in these categories were counted (Silverman, 2001). After removing the deviations, missing and extreme values, and the results of the participants who answered the deceptive questions wrong, 373 participants were left for the EFA, and 302 for the CFA. SPSS 21.0 package program and Lisrel 8.8 package program were used for data analysis.

Results

According to the findings of the qualitative study, the most common categorizations among participants' definitions of humility are respectively "not praising yourself", "doing favor without advertising it", "behaving without considering any profits", "not looking down on others", "making sacrifices", "forgiveness", "not rubbing the sacrifices in", "not showing arrogance about your successes", "showing tolerance to differences", and "self-awareness". In order to examine the factor structure of the

humility scale, firstly Kaiser- Meyer-Olkin (KMO) coefficient was examined and Bartlett Sphericity test was performed. As a result of the analysis, the KMO value was .841 and the value of Bartlett Sphericity test was found to be χ^2 1062.699 ($p < .001$). Since the first sudden, rapid decline in the scree plot occurs after the first factor, it is thought that the scale can be evaluated as single factor. Within the purpose of this study, the analysis was limited to one factor, and the EFA was repeated. The eigenvalue of the single factor structure of the humility scale is 3.61 and the total variance ratio explained by the scale is 40.109%. Two modification suggestions were made on the CFA model for single factor structure. After Modification process; ($\chi^2/sd = 1.98$; $p = .002$) and RMSEA = .059 values with good fit index, SRMR = .040, GFI = .96, AGFI = .93, CFI = .98, NFI = .97 and NNFI = .98 values. A moderately significant negative relationship was observed in self-esteem of the humility scale with $r = .41$ ($p < 0.01$) and with the claim as a sub-scale of Narcissism with $r = -.33$ ($p < 0.01$). There was a positive low level relationship between self-deception, $r = .26$ ($p < 0.01$) and Impression Management $r = .27$ ($p < 0.01$). There was a significant correlation with the Narcissistic Personality Inventory which was negatively correlated with humility, $r = -.21$ ($p < 0.01$) and Beck Depression Inventory ($r = -.20$) ($p < 0.01$). Cronbach's alpha reliability coefficient and test-retest methods were used as the reliability study of the humility scale. The Cronbach Alpha reliability coefficient of the 9-item scale was $\alpha = .91$, and the correlation coefficient between the two measures repeated for the total scale of the measurement was $r = .85$ ($p < 0.01$).

Discussion

When we look at the results of the qualitative study, the students' definition of humility is more about the expression of humility in the sub-dimension of focusing more on others (Elliott, 2010; Quiros, 2006; Tangney, 2000; 2002). The scree plot played an important role in determining the number of factors of the humility scale. Eigenvalues, scree plot, and parallel tests are important measures in determining the number of factors (Hambleton, Swaminathan & Rogers, 1991; Kline, 2013; Tabachnick and Fidell, 2007; Thompson, 2004; Young and Pearce, 2013). When the scree plot in EFA analysis was examined, the first high, sudden change occurred after the first factor. Moreover, the fact that the variance rate explained by the first factor exceeds 30% indicates that the humility scale can have a single factor structure (Aksu, Eser & Güzeller, 2017, p.56; Büyüköztürk, 2016, s.147; Çokluk, Şekercioğlu, & Büyüköztürk, 2014, pp.227). In accordance with this study, in an earlier study by Saygın (2014), it was found that the humility scale adopted in the Turkish culture showed a single factor structure in the Turkish culture despite the fact that it had sub-factors and that the scale did not decompose into sub-dimensions according to the results of factor analysis. Considering the criterion-related validity results of the humility scale, there was a low negative significant relationship between Narcissistic Personality Inventory (NPI) (Atay, 2009) and Humility Scale. While there is

a low negative correlation with the sub-scale of the NPI in humility, there is a negative relationship with the claim of sub-dimension. In accordance with these findings, it is known that Elliott (2010) developed meaningful relationships between the subscales of NPI and the sub-scale of humility scale. A moderately positive relationship was found between the humility scale and self-esteem inventory (Arıcak, 1999). In support of this finding, Saygın (2014) also found a moderately significant relationship between the humility scale she adopted and Rosenberg Self-Esteem Inventory. A modest relationship was found between humility and social desirability scale (Akin, 2010), and a weak positive relationship with impression management and self-deception, which are sub-dimensions of social desirability. In the study conducted by Saygın (2014), she found a positive correlation between humility and social desirability. A negative correlation was found between the humility scale and the Beck Depression Inventory (Hisli, 1988; 1989). Quiros (2006) in his study; found a negative, significant relationship between depression and humility.

In scale development studies, it is widely known that the values of Cronbach Alfa and test-retest should be at least $\alpha=.70$ and above (Landis ve Koch, 1977). The measures of the Humility Scale are found to be higher than these.

For the purpose of the study, the structure of the concept of humility was examined and the Humility Scale with a 5-point Likert-type rating of 9 items was developed.

Considering the criterion-related validity results of the humility scale, there was a low negative significant relationship between Narcissistic Personality Inventory (NPI) (Atay, 2009) and Humility Scale. While there is a low negative correlation with the sub-scale of the NPI in